

The article is devoted consideration of literary works of metropolitan Ilarion, which entered in separate volume his making, published in 1957. «Philosophical mystery play» – so an author defined their genre. These mystery play are written in a traditional manner, closely associated with the poetics of Bible and Ukrainian Baroque.

Key words: mystery play, Bible, Ukrainian Baroque, spiritual literature, symbol, sacred image, character, spiritual tradition.

Отримано 10.07.2008 р.

УДК 371.4:23

О. В. Огірко

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького

ПАТРІАРХ ЙОСИФ СЛІПІЙ ТА ЙОГО ВКЛАД У РОЗБУДОВУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

В статті розглядається постать духовного велетня українського народу Патріарха Йосифа Сліпого та його вклад у розбудову української держави.

Ключові слова: Церква, Патріарх, Сліпий, наука, віра, екуменізм, виховання, християнська педагогіка.

Славетною постаттю Української Греко-Католицької Церкви був Патріарх Йосиф Сліпий, моттом якого були слова: «*Per aspera ad astra*» – «*Через терни до зірок*».

Відомий англійський філософ, математик і фізик Ісаак Ньютон свого часу висловився так: «*Ми карлики, що стоїмо на плечах титанів*». Такими духовними титанами українського народу в ХХ столітті були митрополити Андрей Шентицький, Іван Огієнко (Іларіон) та Патріарх Йосиф Сліпий, які знали між собою та жертвовно і самовіддано працювали для блага Церкви, України і народу.

Патріарх Йосиф Сліпий, Верховний Архієпископ, Кардинал і Митрополит (1944-1984), народився в селі Заздрість на Тернопільщині 17 лютого 1892 р. Він був науковцем, ісповідником віри та міжнародним захисником переслідуваних християн. Після завершення навчання у Львові, Інсбруку (Австрія), Римі й Парижі став професором і ректором (1928-1944) Львівської семінарії та Богословської академії. Його докторська дисертація торкалася питання тринітарного богослов'я, а, зокрема, пневматології – вчення про Святого Духа, де він обгрунтовує Третю Особу Божу як співвідних любові між Богом Отцем і Богом Сином. В 1930 р. о. Йосиф став дійсним членом НТШ. Був плідним письменником, деякі з його праць нараховують двадцять томів. Редагував богословський журнал «Богословія». 11 квітня 1945 р. радянська влада заарештувала Архієпископа Йосифа. Він провів 18 років у сталінських тюрмах, таборах праці та на Сибіру, де завдяки залізній волі здобув ім'я безстрашного свідка віри. На засланні

написав твір «Історія вселенської Церкви на Україні» в 5 — ти томах. Після втручання папи Івана XXIII та президента США Джона Кеннеді його було звільнено у 1963 році для участі у II Ватиканському Соборі. Упродовж наступних двадцяти років Патріарх Йосиф намагався активізувати життя Української Греко-Католицької Церкви на Заході. Він за-снував Український Католицький університет і збудував Церкву Святої Софії у Римі. На фасаді УКУ був зроблений напис: «*Veritas et amor scientiae unit dispersos*» — «*Істина і любов науки збирає в розсіянні су-щих*». Філії УКУ були відкриті у Буенос-Айресі в Аргентині, в Канаді і Сполучених Штатах Америки. Патріарх жив надією, що те, що руйнує-ться на батьківщині, утримається за кордоном. Свою титанічну працю він присвятив організації духовної освіти в країнах поселення українців від Північної та Південної Америки до Австралії.

Помер Патріарх Сліпий 7 вересня 1984 року. У 1992 році 27 серп-ня його останки перевезли до Львова, де вони, за участю понад міль-йона вірних, були поховані в Соборі Святого Юра. Серед присутніх на перепохованні були Президент України — Леонід Кравчук та Па-тріарх УАПЦ — Мстислав Скрипник.

Патріарх Йосиф Сліпий — Патріарх нескорених. Він нагадує нам славному постать останнього гетьмана Запорізької Січі І.Кални-шевського. Патріарх Йосиф Сліпий у царині науки — український Тома Аквінський. Він наголошував, що «*наука й віра є двома кри-лами людського духа*». Патріарх навчав: «*Вірити — значить у людсь-кому розумінні прийняти за правду те, що спирається на чужому свідочстві, ... приймати за певну правду те, що об'явив Бог*». «*Щоб збудити акт віри є необхідна добра воля*». «*Існування Бога не є науко-во відкинене, отже не можна й відкидати віри або вважати її пережи-тим забобоном*». «*В науці є чинний розум, в вірі діє також розум, але просвічений надприродним об'явленням. Предметом науки є природні правди, а віри — об'явлені тайни*». «*Сам акт віри має аналогію в науці, яка приймає правду на основі чужого свідочства*». «*Конфлікти між вірою й наукою зумовлені тим, що або природне пізнання не є певне і правдиве, або друге з обсягу надприродного не є об'явлене*». «*Аргументи існування Бога спираються на засадах причиновості й об'єктивності людського пізнання і на природі людини, а цього наука не змінить*». «*Наука мусить бути вільною від зовнішніх неоправданих чинників, як від держави, партії, ..., коли хоче досягнути свою ціль*». «*Віра не каже, що наука має вчитися*» [2]. У своєму Заповіті Патріарх Йосиф писав: «*Наука — це один з наріжних каменів — стовтів відро-дження і сили народу, а богословська наука — це євангельський запо-віт Христа — «ідіть і навчайте всі народи...» (Мт. 28, 19)*. Наука є «*остоею для Церкви в нашій народі*», вона через свої наукові і ви-ховні установи є «*виховницею народу*», бо через неї «*одиниця стає тим багатіша, чим сильніше її опановує ідея, що обнімає небо і землю, час і вічність, історію і сучасність, серце і розум*». «*Роздумуючи над значенням і цінністю науки, в обличчі вічності, яка невідхильно набли-жається до мене, заповітую вам: «Полюбіть науку, плекайте і збага-*

*чуйте її своєю працею і своїм знанням, будьте її служителями! Здви-
гайте храми науки, вогнища духовної сили Церкви і народу, пам'ята-
ючи, що немислиме повне життя Церкви і народу без рідної науки.
Наука — це їхнє дихання життя!» [3, с.6].*

Патріарх Йосиф активно працював у царині екуменізму. З 23 по 25 грудня 1936 р. він провів у Львові унійний з'їзд. Брав участь у Велеградських унійних конгресах. З червня 1976 р. видав пастирське послання «Про поєднання в Христі», наголошуючи, що в православній й католицькій Церквах немає суттєвої догматичної різниці, про що свідчать теологічні студії та історія. Він пропонував почати об'єднуючу акцію обох Церков від узгіднення перекладів Святої Літургії і Богослужб, щоб молитися «одними устами і єдиним серцем», а також закликав до зближення з іншими християнськими згромадженнями від читання того самого Святого Письма, перекладеного з оригіналу. Патріарх закликав: *«Дивімося на своє власне духовне добро, на спасіння наших душ — і тоді буде між нами єдність, в першу чергу на церковному полі, а отісля на національному й державному! Треба добро Церкви й народу ставити вище своєї марної особистої амбіції і своїх особистих чи гуртових користей!» [4, с.5].*

Патріарх Йосиф особливу увагу приділяв християнському вихованню, вважаючи, що саме виховання молоді — це правдивий вклад у розбудову вільної української держави з тисячолітніми християнськими традиціями. Виховання молоді на засадах християнської моралі є актуальним в даний час відродження української освітньої системи. Сьогоднішній шлях освіти: від homo sapiens до homo spiritus. Християнська педагогіка тісно пов'язана з релігією. Людство з'єднане з Богом, особливо тим, що Ісус Христос, Син Божий і Спаситель людства, став людиною. Навколо Нього створюється й весь час розростається «народ Божий», що зветься Церквою. Церква як соціальна інституція має завдання доводити людей до вічного щастя, сприяти мудрому й справедливому влаштуванню життя, допомагати виховувати добрих і чесних членів суспільства та вдосконалювати їхнє моральне життя. Святе Письмо (Біблію) справедливо називають Божою педагогікою [6, с.6-7].

Християнська система виховання, яка повертається в наші навчальні заклади, заснована Церквою на цінностях природного та надприродного пізнання, які гармонізують із наукою Святого Письма як своєрідною Божою педагогікою. Обов'язок навчальних закладів — допомогти молоді досягнути шлях до пізнання вічних Любові, Добра, Правди, Справедливості, Милосердя, до вивчення основ християнської моралі.

Християнське виховання розділяє духовне життя людини на три складові частини: мислення, чуттєвість і воля. Людина, як і весь світ, походить від Бога. Вона залежна від Бога і має суттєво важливі відносини з Ним. Людина складається з душі і тіла, із матерії і духу, із дочасного і вічного. Вона пізнає правду про себе, про світ і про Бога. Лише тоді, коли вона намагається зрозуміти, ким є, що становить її велич, а також велич інших людей і велич Творця, який усе створив на добро людини, то усвідомить себе як особу. Християнський прин-

цип морального виховання звучить: шукайте найперше Царства Божого, а все решту вам додасться (Мт. 6.33).

Християнське виховання є безперервною працею над формуванням душі й тіла людини для досягнення нею повної злуки з Богом. Метою християнського виховання є виявлення, формування та розвиток природних та надприродних задатків душі й тіла, до осягнення єдності життя людини з Божими законами. Християнське моральне виховання — це процес формування й розвитку духовного та фізичного потенціалу людини.

Принципами християнського виховання є наступні принципи: ненасилля; своєчасність; єдність педагогічних впливів; принцип особистості; антропологічний принцип (повага людської гідності); невпинне піклування; відповідальність; любов; покора; інтеріоризація (увнутрішнення); містагогія (променевий процес виховання) [6, с.80-81].

Відомий вислів повчає: *«Помилки лікарів не виправляють — їх закопують у землю, а помилки педагогів носять продовж цілого життя у собі»*. Тому дуже важливо збагнути значення християнської педагогіки в теперішній час.

Християнська педагогіка є вченням, спільним для всіх християнських конфесій в Україні. Християнська педагогіка суттєво відрізняється від світської педагогіки тим, що вона побудована не лише на правдах пізнаних людських розумом, а, насамперед, на об'явлених Божих вічних правдах для щасливого життя тут на землі та у вічності після нашої смерті. В католицькій Церкві християнська педагогіка тісно пов'язана з християнською томістичною філософією. Педагогіка католицької Церкви закликає християн наслідувати Ісуса Христа як найвищий ідеал. У православних Церквах педагогіка веде до містичного споглядання Бога, до глибокого вивчення християнської культури, традицій і звичаїв. Педагогіка православних Церков закликає християн приймати дари Святого Духа (мудрість, розум, рада, кріпость (сила духа), знання, побожність, страх Божий (боятися гріха, яким зневажаємо Господа) та плоди Святого Духа (любов, радість, мир, терпеливість, добротливість, милосердя, віра, лагідність, поміркованість). Педагогіка католицьких і православних Церков радить християнам зберігати євангельські ради (добровільна вбогість, досмертна чистота, досконалий послух). У протестантських Церквах християнська педагогіка носить характер біблійної педагогіки через аналіз, дослідження і пояснення біблійних текстів морального змісту. Філософською основою предмета християнська педагогіка для представників католицької Церкви є христосентризм (Христос є центром вчення), для представників протестантських Церков — фідеїцентризм (віра є центром усього), а для представників православних Церков — теоцентризм (Бог у Пресвятій Трійці є центром навчання). Проте спільними для всіх залишаються біблійні моральні настанови та наука Ісуса Христа [6, с.8].

Предмет «Християнська педагогіка» здійснює духовно-моральне виховання студентської молоді на основі християнського морального вчення, яке є дороговказом для минулих і нинішніх поколінь українців, а також є спільним для всіх християнських конфесій в Україні. Навчання християнської педагогіки носить надконфесійний

характер, використовуючи спільність морального вчення традиційних Церков в Україні, що сприяє конфесійній толерантності.

Існує ряд особливостей студентської молоді у сприйманні цінностей християнської педагогіки. В молоді (18-25 років) назовні не видно великих змін. Молода людина мало говорить про себе, а все переживає внутрішньо. Молодь дозріває у своїй вірі. Це вік клопотів, журби, переживань. Слід підтримувати молодь у вірі. Ісус Христос є найкращим взірцем для молоді. Його пізнаємо у Євангелії. Молодь часто зустрічає «ідеали», які їм не відповідають. Молодь хоче бачити викладачів послідовними і справедливими. Вона любить життя, рух, не любить інертних осіб. Вона керується у своїх вчинках сентиментальністю. Центром християнського виховання для неї є особа Ісуса Христа. Від наслідування Христа зроджується нове життя. Чудовим прикладом для неї є зустріч і розмова Христа з молодим юнаком (Лк. 18, 18-30). У своїх пастирських проповідях Патріарх Сліпий часто приводив приклад цього юнака, який зберіг виконання Заповідей ще змалку, бо мав добре виховання в своїй родині.

Молодь часом переходить з одного рішення на друге, а тому слід допомогти їй вміти думати, рефлексувати (розважати), рахуватися із своїми здібностями й можливостями. Треба вміти розбуджувати й рухати своє духовне життя. Слід розвивати дари (харизми), які ми отримали від Бога. Не треба бути тим третім чоловіком, що закопав свій талант у притчі про таланти (Мт. 25, 14-30). Не вистачить мати будинок, машину, треба поглиблювати свої думки, вирішувати, чи це для мене, чи ні. Треба допомогти молоді аналізувати свої почуття, ідеал, структуру своєї особи. Слід шанувати ідеї других, але не змінювати головного вибору. Молодь цього віку здійснює постійний вибір між бажаним, але не завжди вигідним добром, і не бажаним, але подекуди вигідним злом. Питоною прикметою молоді є абсолютизація: «Для мене мусить бути тільки це!». Історія життя молоді людини може піти в різних напрямках, в залежності від того, чи вона скаже «так», чи «ні». Середнього немає, або ми християни, або ні. Важливо виховувати совість молоді в усіх аспектах життя: соціальних, родинних. Бог не закінчив створення світу, а передав усе в руки людини, щоб вона продовжувала творчу діяльність. Молодь — надія людства. Лише українська молодь може зберегти Україну і примножити її інтелектуальний і моральний потенціал, а головне, зберегти духовність народу. Слід заохочувати молодь до самовиховання й співпраці з Богом, до побудови спільноти Любові.

На жаль, сучасна молодь вважає Бога не другом, а радше перешкодою, що стоїть на її життєвому шляху, а християнську релігію — застарілими ритуалами і самими заборонами. Молодь хоче «жити своїм життям», але обманює себе у здійсненні свого бажання. Молоді люди часто не живуть своїм життям, а вдовольняють вимоги своїх інстинктів, або незліченні фантазії своїх бажань, або попадають під вплив інших людини, нажаль не завжди добрих.

Патріарх Сліпий був учасником XXI Вселенського (II Ватиканського) Собору, який проходив у Ватикані з 1962 по 1965 рр. Одною з

декларацій цього Собору була декларація про християнське виховання, де сказано про важливість цього виховання у сучасному світі, в якому панує матеріалізм та лібералізм у державних структурах, а у сімейному і особистому житті людей — пермісивізм (заборонено забороняти), що зв'язаний з консумізмом (споживацтвом) і гедонізмом (насолодою).

Величезною заслугою Патріарха Йосифа є організація духовних навчальних закладів. З його іменем пов'язана діяльність духовної семінарії та Богословської академії у Львові, створення Українського католицького університету імені святого Климента папи в Римі. Діяльність цих навчальних закладів стояла на рівні вимог часу і тих завдань, які розв'язувались нашим народом [5, с.221].

Список використаних джерел:

7. Святе Письмо Старого і Нового Завіту.
8. Сліпий о. д-р Йосиф. Віра і наука. — Рим, 1990.
9. Заповіт Блаженнішого Патріарха Йосифа. — Рим, 1981.
10. Послання Патріарха Йосифа про поєднання в Христі. — Рим, 1976.
11. Гринів О. Йосиф Сліпий як історик, філософ і педагог. — Львів, 1994.
12. Огірко О.В. Християнська педагогіка. Навчальний посібник. — Львів: ЛІ МАУП, 2003.
13. Андрушко В.Т., Огірко О. Релігієзнавство. Навчальний посібник. — Львів: НЛТУУ, ЛНУВМіБТ, 2007. — 260 с.

In the article the figure of spiritual giant of the Ukrainian people of Patriarch Joseph Slipyj is examined and his contribution to alteration of the Ukrainian state.

Key words: Church, Patriarch, Slipyj, science, faith, ecumenism, Education, Christian pedagogic.

Отримано: 20.06.2008 р.

УДК 14:215:929

Л. Г. Кудрик

*Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
Львівський інститут Міжрегіональної Академії управління персоналом*

ВЧЕННЯ І. ОГІЄНКА ПРО МЕТУ ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ, ЦІННІСТЬ ЛЮДИНИ І ЇЇ ОБОЖЕННЯ

У статті розглядається проблема знецінення людини в сучасному суспільстві і необхідність у світлі християнського вірвання повернення людині образу і Подоби Божої в інтерпретації І.Огієнка. Обоження людини може бути здійснене на основі відродження дієвої любові, яка полягає у служінні Богові через служіння своєму народові, що і є, на думку І. Огієнка, метою людського життя.

Ключові слова та словосполучення: обоження людини, богоуподібнення, служіння народові, мета життя, святість.

Сьогодні, у час гуманізації науки і освіти, суспільства в цілому, і водночас у період морального занепаду людини, знецінення людсь-